

Mikulová, Iva

Smuteční proslov

Theatralia. 2026, vol. 29, iss. 1, Supplementum, pp. 120-122

ISBN 978-80-280-0843-7 (print); ISBN 978-80-280-0844-4 (online ; pdf)
ISSN 1803-845X (print); ISSN 2336-4548 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/TY2026-S-28>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.83935>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 16. 04. 2026

Version: 20260410

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Smuteční proslov

Iva Mikulová

Drahá rodino, vážení smuteční hosté, drahá paní profesorko Havlíčková,

dovolte mi začít básní.

Smrt přijde dřív než nakonec.
Před koncem rolí, koncem vět.
Má abonmá. Jak lakomec,
zač platí, to chce uvidět.

Ne nakonec, smrt přijde dřív,
než zhasne lampa, zpustne sál,
pro toho, kdo si na ni pliv,
i kdo ji tajně miloval,
ač vystrkoval na odív,
jak moc a zrovna teď je živ.

Smrt, to je divák z prvních řad.
Ta nectí řády, odznaky.
Přijde nám s textem zřymovat
scénické poznámky.

Motivy této smutné, ale krásné básně Jana Zábrany s názvem „Předplatné“ z roku 1977 nejsou jen témata smrti a odcházení. Ta jsou ukryta v divadelní metafoře a která jiná metafora by byla vhodnější ve chvíli, kdy jsme se společně sešli, abychom vyprovodili na poslední cestě paní profesorku Margitu Havlíčkovou, jejíž vášní a celoživotní náplní bylo právě divadlo.

Jak sama vzpomínala, nemohla se svému sepjetí s divadlem ubránit, ani kdyby chtěla. Bylo jí předurčeno. Od prvních návštěv loutkového divadla ještě v před-

školním věku přes návštěvy oper a operet s maminkou až po docházení do různých dramatických kroužků. Skutečnost, že se svým dívčím jménem Margita Závodská nastupovala studium divadelní vědy na filozofické fakultě tehdejší Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně pod vedením Artura Závodského (aniž však oba pojil jakýkoli příbuzenský stav), považovala za jedno z posledních znamení, že zvolená cesta je ta správná.

Tato cesta ji vedla směrem kritického uvažování o divadle, nicméně ona sama divadlo od mala ráda hrála – a to nejen v souborech DEX '72 nebo Pirám. Komediantsví, touhu se předvádět, pobavit své publikum, své žáky v sobě měla podle svých slov po tatínkovi, opraváři výtahů, který ale nepromarnil žádnou příležitost, kdy mohl své tři dcery a ženu rozesmát komediálním výstupem. Asi každý z nás paní profesorku za svůj život slyšel říct pár drobných veršů postavy kašpárka, které vždy zakončila pukrem a většinou propadla svému příznačně chichotavému, srdečnému a nakažlivému smíchu.

Paní profesorka Havlíčková se postupně stala odbornicí na starší české a německo-jazyčné divadlo období 17. až 19. století, o němž přednášela jak na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, tak na Janáčkově akademii múzických umění. Tou druhou velkou oblastí zájmu byly potom konkrétně dějiny a také současnost brněnského divadla. Paní profesorka byla pamětnicí klíčových událostí brněnského divadla – a nyní nemám na mysli jen tu historicky podstatnou etapu epického směřování činohry Státního divadla v šedesátých letech pod vedením Miloše Hynšta, s režiséry Hajdou a Sokolovským a dramaturgem Bořivojem Srbou, který svou divadelní a přednáškovou činností celoživotně ovlivnil profesorčin přístup k divadlu. Mám ale na mysli také kulturní život šedesátých let, který v té undergroundové podobě formovalo literární a výtvarné uskupení kolem Jana Nováka s názvem brněnská bohéma. Jejich působení paní profesorka sledovala i skrze činnost svého muže, surrealistického výtvarníka Jiřího Havlíčka. Pro uvědomění si dobového kontextu dodejme, že brněnské ulice v tom čase křížovali takoví literáti jako Jan Skácel nebo Oldřich Mikulášek. A k veršům kterého z nich měla blíž, nebudu prozrazovat.

Blízko však měla kromě divadla nejen k poezii, ale i k literatuře jako takové. Tuto zálibu jsme měly společnou. Když jsem se po letech studia na Katedře divadelních studií FF MU ocitla v pozici kolegyně paní profesorky a sdílela s ní jednu kancelář, nejednou se stalo, že paní profesorka vkročila s potutelným výrazem do místnosti a řekla: „Ivo, nikomu to neříkej, ale jak jsem šla ráno kolem naší knihovny v Jundrově, uviděla jsem tam tuto knihu, no a uznej, tu jsem tam nemohla nechat.“ Uznala jsem pokaždé, že takový poklad tam nešlo nechat – a vzpomněla jsem si na desítky knih ve vlastní knihovně, které jsem zachránila se stejnou omluvou sobě samé.

Profesní život Margity Havlíčkové byl spjatý se všemi významnými divadelněvědnými institucemi v Brně. Vzpomeňme především divadelní oddělení Moravského zemského muzea nebo zmiňované akademické a umělecké instituce. Svým výzkumem však pokrývala mnohem širší oblast a spolupracovala s odbornými pracovišti od Olomouce, Opavy přes Graz až po Prahu. Její výzkum byl vždy primárně divadelně historografický, ovšem stejně tak interdisciplinárně rozepjatý do dalších oblastí a oborů,

jakými byla například muzikologie. Na výzkumu se podílela s mnohými svými kolegy a kolegyněmi, jejichž výčet by byl dlouhý, podobně jako výčet generací jejich studentů a studentek. Mnozí z nich jsou nyní přítomní v této síni.

Já bych v tuto chvíli ráda vzpomenula jména několika osob, které zásadním způsobem ovlivnily život paní profesorky, ale které tady s námi už bohužel nemohou být. Byl jí především profesor a přítel Bořivoj Srba, jehož žačkou a později kolegyní paní profesorka byla. Dále paní doktorka Telcová, které si nesmírně vážila a díky které se ocitla ve svém milovaném archivu MZM. Velice blízko jí vždy byla Nika Brettschneiderová a další osobnosti Theater Brett. A v neposlední řadě paní profesorka nade vše milovala svou maminku, sestru Janu, od níž ji bolestně odloučila emigrace, a také sestru Milenu, kterou ztratila příliš brzy.

Dovolím si v závěru jednu osobní vzpomínku a příslib. Vzpomínám si na chvíli, kdy jsem složila státní doktorskou zkoušku. Krátce po skončení té oficiální části, ještě předtím, než se kdokoliv odvážil zakousnout do prvního chlebičku, jsi ke mně, Gito, přišla a řekla jsi: „Ivo, to je prima, gratuluji ti. A teď je potřeba myslet na habilitaci. Víš, já mám jedno takové hrozně zajímavé téma...“

Milá Gito, nemůžu Ti bohužel slíbit, že jednou zpracuji divadelní tvorbu Václava Renče. Můžu Ti ale slíbit něco jiného. Nejenom téma Renče, ale především témata z dějin brněnského divadla, například brněnského Divadla Na Veveří, u kterého tě tolik trápilo, že zatím stále není komplexně zpracované, budeme i s kolegyněmi a kolegy nabízet našim studentům, vybízet je ke spolupráci. Budeme pokračovat v rozvíjení oboru, do něhož jsi několik desetiletí přispívala svým vědeckým výzkumem, odbornými texty, pedagogickou činností a v neposlední řadě svou nezaměnitelnou osobností. Přítomné kolegyně i přítomní kolegové z akademického, muzejního, uměleckého prostředí, studentky a studenti, absolventky i absolventi několika generací a i ti, kteří tady s námi z různých důvodů nemohou být, buďte stvrzením šíře tvého odborného zájmu, neutuchající energie a schopnosti nadchnout nás svým zaujetím a vášní pro divadlo.

Děkujeme za vše, co jsi nám svou prací, ve vzájemných rozhovorech i svým příznačným srdečným smíchem zanechala. Budeme na to navazovat.

Sine amore nihil...

Odpočívajte v pokoji, paní profesorko.

